

ACC. N:R M. 16332:1-27.

Landskap: Småland Upptecknare: Kristina Gärner
 Härad: Kimnäs Berättare: Petter Magnusson
 Socken: Urshult Berättarens yrke: lantbrukare
 Uppteckningsår: 1964 Född år 1888 i Fälabo, Urshult

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Klok gubbe. s. 1.
 Bot för sjukdomar. s. 2-3.
 Tur och otur. s. 4.
 Skydd mot "otyg". s. 5.
 För havande kvinna att iakttaga. s. 6-7.
 Kyrkogrim. s. 8.
 Glosen. s. 9.
 Lyktgubbar. s. 10.
 Spökerier. s. 11-12.
 Prästen Nyman. s. 13-14.
 Varför Urshult har så många fruktträd. s. 15.
 Drakakällan. s. 16. ^{tomten}
 Sägner om jättar och troll. s. 17-24.
 Trollfamilj hjälpte till med skörden. s. 25-26.
 Oxahall, - sten. s. 27.

Skriv endast på denna sida.

ACC. N:R M. 16332:1.

Kalle gubbe:

Johan Magnusson i Klasaråla
kunne trolle.

Han slog iver på folke, han
drog barn genom hål i träd,
sådana, som hade engeholce gjulcan
nien han ville aldrig lära bort
sine trollkonster.

1
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16332:2.

2
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bort för gjulebomar:

Vid villapassskott, eller trollskott,
skulle man skjuta med en bössa
genom en myckellund, för att man
skulle bli bra.

För att för skjortan kunde man
ha en liten sten dinglande,
den skulle skydda mot gjulebomar.

Barn, som hade engelska gjulebomar
skulle man dra genom en hål,
som bildats av att en gren
vuxit runt. Johan Magnusson i
Klasamåla gjorde det.

ACC. N:R M. 16332:3.

3
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Bot för sjukdomar:

När ett färv hade brutit benet, skrapade man silver från skaf-tet av en skeed, för att silveret skulle passera det skadade stället och läka benet.

Vårtor skulle man knyta en ulltråd om. Sen skulle man lägga tråden under en sten. Hela tiden måste man vara absolut tyst, och gömstället fick inte för-rådas. När tråden var rutten, var vårtorna borta.

ACC. N:R M. 16332:4.

4
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Tur och otur.

Om någon skulle ut och fiske
fick man inte beställa fiske av
honon. Då fick man ingen.

Om någon skulle gå på jakt
fick man inte säga: "lycka till"
Det sådade otur.

Om det första man mötte på
en väg var en häst, fick man
tur hela dagen, mötte man en
kärning sådade det en fruktans-
värd otur.

ACC. N:R M. 16332:5.

Man måste lägga en yxa utan-
för lagårdsdörren, första gången en
ko ledde ut efter kalvningen,
och första gången på våren.

Man använde röda kors på
förvaringskeistor. Det skulle skydda
mot styg och båda lycka. Man
ritade kors överallt.

5
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

När modern gick med barn
måste hon alsta sig.

Om man gick under en körsbär-
träd och en körsbär fallit ner i hu-
videt på henne, fick barnet kurtor i
huvudet. De kunde botas med att
man beströde kurtorna med blod
från modern.

En flicka hade sex fingrar. Det
berodde på att modern set en
katt med sex tår.

Vid en dödsfall fick modern
inte se på den döde, då skulle
barnet bli dödfäti.

ACC. N:R M. 16332:7.

7,
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

En barn hade lungslag (röda
fläckar i ansiktet). Modern hade
sett en eldsvåda och samtidigt tagit
sig i ansiktet, på samma ställe
som barnet hade de röda
fläckarna.

ACC. N:R M. 16332:8.

Kyrkogravn:

Kyrkogravnmen i Uroskult är
en stut:

När Uroskults kyrka skulle
byggas drags första lastet av två
tvillingstutar. Där de stannade
lades kyrkan, och inte på den
plats man egentligen tänkt sig.

Sedan slachades en av stu-
tarna och blev nergrävd på
den mark, som skulle bli
kyrkogård. Alltsedan dess har
han hållit vatet vid kyrkan
och gravplatserna.

8

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16332:9.

Glosson:

En man, som gick åsång i
Ustult mötte glosson, som sprang
på honom så att han blev
sittande gränsle på dess rygg.

Man borde stanna och sätta
tillsammans benen, när man möt-
te glosson, så att han inte rusade
mellan benen på en och fläkte
upp en.

9
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16332:10.

Ljktgubbar:

Synska personer kunde se
ljktgubbar. De lykte på mar-
ken om kvällarna. De synes
när någon hade dött.

10
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

ACC. N:R M. 16332: //

Spöckerier.

I Esbjörnaniåla spökcade det
så att prästen måste tillkallas
för att läsa bort spökena. När
han läst, såg man två barn,
som gick ner till sjön och
försvann i den. Det var två
osaliga andar, som inte kunnat
få någon ro.

11
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Spöckerier:

En gubbe i Utsikt blev av en annan lovad en kanna brännvin, om han vågade ta ett ben från en grav en natt. Gubben gick med på det.

På natten innan han skulle gå till graven, klädde den andre ut sig i ett skynke, kroöp ner i den öppna graven och väntade.

När gubben kom dit, trodde han att det var den dödes skepnad han såg. Men då han gärna ville ha en kanna brännvin, och var en modig man, tog han snabbt ett ben från graven. Sedan visade han dit han trodde att kannan var, medan han sade: "Här är benet, och liket kommer efter!"

ii Per Nymman sa en gång i en predikan, att utanför kyrkans murar skulle en gång gå eld-
tegnar, förspända med brinnan-
de trästar. Furentio år senare
lades järnvägen där, och ånglok
rusade fram.

ACC. N:R M. 16332:15.

15
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

Att det växer så många frukt-
träd i Utskult, säger de bero på
att soldaterna i tretioåriga
kriget tog äppleträdor i Tysk-
land och planterade dem när de
kom hem.

ACC. N:R M. 16332:16.

16.
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

I Drakamåla finns en källa
som kallas Drakakällan. Här
låg en drake och valstade en
skatt.

Jättestenen på Kvallehall:

När man hade byggt den första kyrkan på Vemboö, kunde inte jättarna och trollen tåla klockslangen, som störde deras sömn och oroadde dem i deras område.

En jättkvinna, som bodde på en ö i Åsnen, tog då en stor sten, som hon slungade med sitt stumpeband mot kyrkan. Men just när hon slungade stenen, miste hon balansen, och stenen for åt ett annat håll. Den föll på Kvallehall. Där finns också märken efter stumpebanden.

Sedan dess har kyrkan fått vara i fred.

ACC. N:R M. 16332:18.

Trollen i Knullhall.

Under Knullhall, där jättestenen ligger, bodde det troll.
Man hade sett dem mörka
kvällar, när det ljoste inne i
berget.

18
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

2 Klasagubben i Åsne.

Jätten Klasagubben bodde på en ö, som heter Klasa hall, i Åsne. En gång rodde några män vilse på sjön. Det var mörkt, men de såg ljus på en ö. Dit rodde de, och kom till Klasagubben. Han hade flyttat dit för att komma ifrån klangen från kyrkklockorna, som han inte kunde tåla.

När männen rodde ifrån ön, gav jätten dem guld. De fick också frön, som de skulle så.

De sådde fröna, men när de kom till den platsen efter några år såg de att fröna hade blivit träga som hus. Männen högg ner dem, annars hade

ACC. N:R M. 16332:20.

20
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

II

dessas stänglar utvechlets till
jättar, som skulle förstöra kyr-
kan.

Senare byggdes en ny kyrka
intill Klasahall, där jätten bodde.
Han måste då fly tilljön Mien,
där han besatte sig på en plats,
som även den kom att kallas
Klasahall.

I

Jätten i Ellehall.

På Ellehall i Åsneen bodde en jätte, där han också hade sina fiskevatten.

Om man lå en grusdosa där jätten bodde, när man skulle fiska, och han genast tog den, kunde man vara lugn i hans fiskevatten, tog han inte grusdosa, vågade man inte fiska där, för då vältes båten.

Med tiden trivdes han inte längre på Ellehall, för människor gjorde för mycket intrång på hans område. En nate, när stormen var stark, såg man honom fara bort över sjön i sin båt, som var upplyst av

22

ACC. N:R M. 16332:22.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

eld.

Sedan dess har aldrig någon
jätte segits på Tellehäll. Han
flyttade till Klasarhall i Mien.

Tomten i Elceberg

På en gård i Elceberg fanns en tomte som varje kväll skulle ha en måltid för sin välgärning. En dag i skördetiden, när man hade varit ute med mat till skördarfallet, ställde hon maten på en sten, tills de kunde äta. Just då kom tomten förbi och såg maten. Han åt upp allt, då han trodde att den var till honom.

Bonden tyckte då att det var för dyrt att föda husstomten och gick till en kloke grubbe för att fråga hur han skulle bli av med tomten. Den kloke

ACC. N:R M. 16332: 24.

24.
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

II gav det rådet än bonden skulle
ta sju bänmar från oscar vid
månsciftet, sy klop dem och fyll-
la dem med dyraga. Bonden gjorde
så, men när tousten märkte
vilken mat som gjorts, flyttade
han från gårderna, och kom aldrig
till balca.

Trollåkern.

I Bonden på Rösåla Storgård
fick hjälp med skörden av en
trollfamilj. Trollfar, trollmor och
deras dotter lovade att skära
och binda säden på en stor
åker, på en nätt för en fat
gröt. Bonden la också dit en
par linnebyxor.

Men en är tog det slut med
hjälpen. En dvärg hade fått reda
på saken och ville se om
det var sant. Han gömde sig ba-
kom en lund och väntade på
trollfamiljen. Efter en stund
kom de, trösk säden, satte upp
säden och satte sig runt gröt-
fatet. De åt, tog sedan linnebyxor.

ACC. N:R M. 16332:26.

26
FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND

II Ma och gicle.

Drängen tyckte att det såg
så roligt ut när trollen satte och
ät gröt, att han skvattade högt.
Med en försvarare trollen.

Aldrig mer kunde bonden
locka fram dem med gröt
och kumlepor. Sedan dess
har ingen sett dem.

ACC. N:R M. 16332:27.

Oxahall.

För länge sen, när ännu inte
stenarna stelnat, gick en gång
en jätteore, vilket fanns på
den tiden, upp på den stora
stenen vid Frösjön. Det blev
märken efter hans klövar, och
så kom stenen att kallas Oxahall.

27.

FOLKLIVS-
ARKIVET
LUND